

УДК: 343.37:343.352
Biblid 1451-3188, 17 (2018)
Год XVII, бр. 63, стр. 54–69
Изворни научни рад

УПОРЕДНИ ПРАВНИ ПРЕГЛЕД КРИВИЧНИХ ДЕЛА – ПРИМАЊЕ И ДАВАЊЕ МИТА У ОБАВЉАЊУ ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

др Раде БОГОЈЕВИЋ¹

Abstract: The current times when we incline towards the European integration and when we know it is imperative to ‘clean’ the society from corruption, encouraged the author of this paper to make an overview of the notions and characteristics of one of the most common criminal offences related to corruption nowadays, i.e. the criminal offences of accepting and giving a bribe and accepting and giving a bribe in performing economic activities. By suppressing these criminal offences we help the state law enforcement organs that exert public powers to function correctly, to perform economic activities properly and to keep a necessary level of citizens’ trust into the legal system and legal state. The contemporary political theory emphasizes that political power and influence cannot be sold or bought. It also points out that the official or other position must not be the object of trade. However, we witness that there is a significant gap between these principles and practice, therefore the abuse of political, official or other position is sanctioned by the law. The practice showed that criminal offenders, i.e. especially those who accept and give a bribe skilfully avoid criminal procedure most often because of the “political immunity” that provides them with a status they have. Accepting and giving a bribe is the most hidden type of criminal activity, so “the dark numbers” of those criminal offences are high. The high level of the hiding is determined by the fact that the one who gives and the one that accepts a bribe are both equally interested in keeping their activities anonymous.

Key words: accepting a bribe, giving a bribe, demanding presents, giving presents.

1) УВОД

Подмићивање је појава која се јавља у најстаријим друштвима. У римском праву постојала је инкриминација у вези подмићивања. Каснија законодавства

---

¹ Центар за основну полицијску обуку, Сремска Каменица. E-mail: radebogojevic4444@gmail.com

такође познају инкриминацију подмићивања које је и данас присутно у мањој или већој мери у свим земљама. Свет је пун зла и та је истина стара колико и историја. Умни људи су рекли да човек може нанети зло другима не само својом активношћу него и неактивношћу, и у оба је случаја одговоран, али и то да ко не кажњава зло тај заповеда да се оно чини.² Кривична дела примања и давања мита спадају у групу кривичних дела против службене дужности и прописана су у тридесет трећој глави Кривичног Законика.³ Најновијим изменама и допунама Кривичног Законика из 2016. године, у двадесет другој глави – кривична дела против привреде, инкриминисана су и два нова кривична дела: примање мита у обављању привредне делатности и давање мита у обављању привредне делатности.⁴ Једно је сигурно, да се данашњим методама и легалним средствима тешко могу доказивати кривична дела примања и давања мита, било да се ради о привредној или ванпривредној делатности, посебно у оним активностима где су непосредно или посредно умешани представници власти. Очигледан је недостатак неадекватности или неприменљивости контролних механизма и недефинисаног система компетенција. Сузбијање ове врсте кривичних дела само преко кривичних закона сматра се недовољним и неадекватним начином борбе против ове криминалне појаве. Претерано истицање репресије сматра се контрапродуктивним и ствара убеђење да је борба против појаве примања и давања мита искључиво ствар полиције, судова и тужилаштва, а не проблем целог друштва. Напори који се чине на том пољу резултирају дефинисањем различитих програма како би се искоренило примање и давање мита из јавног живота уопште, посебно елиминацијом злоупотреба јавних функција за шта су, углавном, везане велике криминалне афере.

Друштвени статус стратификован положајем на вишем степену друштвене хијерархије може се испољавати на два начина. На једној страни, виши друштвени статус омогућава и већи друштвени утицај на облике друштвене реакције и превенције криминалитета, а с друге, представља објективан услов да уз субјективне склоности буде основ за вршење одређених кривичних дела.⁵

---

² Жељко Бјелајац, *Организовани криминал ВС Србија*, Правни факултет Универзитет Привредна академија, Нови Сад, 2008, стр. 7.

³ Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005 – испр., 107/2005 – испр. 72/2009, 111/2009 и 121/2012 и 104/2013, 108/2014.

⁴ Закон о изменама и допунама Кривичног законика од 23.11.2016. године, *Сл. Гласник Р. Србије*, бр. 94/16.

⁵ Мило Бошковић, *Криминологија*, Правни факултет, Нови Сад, 2007, стр. 241.

2) ПОЈАМ, КАРАКТЕРИСТИКЕ, СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРИМАЊЕ МИТА И ПРИМАЊЕ МИТА У ОБАВЉАЊУ ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Кривично дело примање мита

Кривично дело примање мита (члан 367 КЗ) састоји се у непосредном или посредном захтевању или примању поклона или какве друге користи, или у примању обећања да ће добити поклон или какву другу корист за себе или другог од стране службеног лица да оно у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју не би смело извршити, или да не изврши службену радњу коју би морало извршити (став 1).⁶ Исто тако, ово кривично дело постоји и у случају када службено лице непосредно или посредно захтева или прими поклон или какву корист или које прими обећање да ће добити поклон или друге користи за себе или другог да у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смело извршити (став 2). Такође, ово кривично дело постоји када службено лице изврши дело из става 1 или 2 у вези са откривањем кривичног дела, покретањем или вођењем кривичног поступка, изрицањем или извршењем кривичне санкције (став 3). Ово кривично дело постоји и у случају када службено лице, за наведене радње у ставовима од 1 до 3, после извршења, односно неизвршења, а у вези са њима, захтева или прими поклон или другу корист (став 4). Кривично дело постоји и уколико страном службено лице изврши дело из ставова од 1 до 4 (став 5). Извршилац кривичног дела примања мита може бити, у првом реду, службено лице. Осим тога, ово дело може извршити и одговорно лице у установи или другом субјекту који не

⁶ Захтевање је тражење, јасно и недвосмислено исказивање жеље за поклоном или користи. Примање поклона је узимање поклона или користи, физички, фактички. Из судске праксе: Примање поклона или обећања поклона се може састојати и у обећању отписа дуга који учинилац има према даваоцу поклона (пресуда Врховног суда Србије Кж. 47/96); Примање мита постоји и када је до предаје поклона дошло у договору са органима унутрашњих послова пошто је оптужени остварио државину над примљеним поклоном (пресуда Врховног суда Србије Кж. 404/2000). Када радник на овери докумената у суду прими новац да у оквиру свог службеног овлашћења изврши радњу коју не би смео извршити и овери пуномоћје лицу које то пуномоћје није издало, већ је пуномоћје потписало друго лице, тиме је као службено лице извршио примање мита (пресуда Врховног суда Србије Кж. 1356/98); Ово дело може да изврши и лице коме је фактички поверено вршење појединих службених дужности или послова (пресуда Врховног суда Србије Кж. 862/2003). Примање обећања поклона или користи је саглашавање, изражавање жеље за остварење понуде другог лица о давању поклона или користи. Видети: Војислав Ђурђић, Драган Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2010, стр. 250.

обавља привредну делатност, а које учини дело из ставова 1,2, и 4 (став 6). Поред казне, учиниоцу се обавезно одузима примљени поклон или имовинска корист (став 7). У ствари, овде се ради о обавезној примени мере безбедности одузимања предмета. За кривичну одговорност потребан је умишљај чија је садржина различита с обзиром на облике испољавања овог дела. Прописана кривична санкција је казна затвора која је различита с обзиром на облике испољавања кривичног дела од стране службеног, односно одговорног лица. Објект заштите је законито, ефикасно и квалитетно обављање службене дужности, а објект напада су поклон или друга корист.⁷

Дакле, дело има три облика, и то као: право пасивно подмићивање, неправо пасивно подмићивање и накнадно подмићивање.

Право пасивно подмићивање постоји када службено лице непосредно или посредно захтева или прими поклон или другу корист или прими обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши незакониту службену радњу, односно, радњу коју не би смело извршити или да не изврши службену радњу коју би морало извршити. Дакле, радња извршења се састоји из три алтернативно предвиђене делатности: захтевања, примања или обећања, а радња се предузима на два начина: непосредно или посредно. За овај облик дела, прописана је казна затвора од две до дванаест година (став 1).

Неправо пасивно подмићивање постоји када службено лице непосредно или посредно захтева или прими поклон или другу корист или које прими обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смело извршити, за шта је предвиђена казна затвора од две до осам година (став 2).

Накнадно подмићивање постоји када службено лице захтева или прими поклон или другу корист после извршења односно неизвршења службене радње наведене у ставовима од 1 до 3, а у вези са њом, коју није смело да врши, односно коју је било дужно да изврши или после неизвршења радње која се морала извршити, односно која се није смела извршити. За овај облик дела прописана је казна затвора од три месеца до три године (став 4).

Дело има и тежи облик који постоји када је извршено право или неправо пасивно подмићивање у вези са откривањем кривичног дела, покретањем или вођењем кривичног поступка, изрицањем или извршењем кривичне санкције. Овде се, дакле, ради о посебној врсти службеног лица које се може појавити

---

⁷ Поклон је свака имовинска вредност у смислу покретне или непокретне ствари која се даје без адекватне противнакнаде. Друга корист може бити остваривање било какве имовинске и неимовинске погодности, повлашћеног положаја или привилегије.

као учинилац кривичног дела и у вези са посебном врстом службене дужности, за шта је предвиђена казна затвора од три до петнаест година (став 3).⁸

Вредност приманог или захтеваног поклона односно друге користи није, по правилу, од значаја за постојање кривичног дела. Службено лице не сме, због вршења своје службене дужности, захтевати или примити ма какав поклон или корист, а поготово не сме у вези са тим предузимати незаконите радње, односно уздржавати се од законитог вршења службене дужности.⁹

Кривично дело примање мита у обављању привредне делатности

Кривично дело примање мита у обављању привредне делатности (члан 230 КЗ) има два облика испољавања. Извршилац првог облика дела је онај ко приликом обављања привредне делатности за себе или другог, непосредно или посредно, захтева или прими поклон или другу корист или ко прими обећање поклона или друге користи да закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услугу или да се уздржи од таквог деловања или кршењем других дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања или другог правног лица за које или у којем ради или другог лица (став 1). Други облик дела одликује чињеница да учинилац после закључења уговора или постизања пословног договора или после пружене услуге или уздржавања од таквог деловања, за себе или другог захтева или прими поклон или другу корист или прихвати обећање поклона или друге користи (став 2). Примљени поклон и имовинска корист ће се одузети (став 3). Извршилац кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности може бити лице у установи која обавља привредну делатност које је овлашћено за закључивање уговора, постизање пословних договора или пружање услуга, а које учини дело из ставова 1 и 2. Учиниоцу дела се обавезно одузима примљени поклон или имовинска корист (став 3). За кривичну одговорност потребан је умишљај. Прописана кривична санкција је казна затвора која је различита с обзиром на облике испољавања дела. Објект заштите је законито, ефикасно и квалитетно обављање привредне делатности, а објект напада су поклон или друга корист.

Дакле, дело има два облика и то као: пасивно подмићивање и накнадно подмићивање.

Пасивно подмићивање постоји када лице у субјекту привредног пословања непосредно или посредно захтева или прими поклон или другу корист или

⁸ Војислав Ђурђић, Драган Јовашевић, *op. cit.*, стр. 249.

⁹ Никола Срзентић, Александар Стајић, Божидар Крабус, и др., *Коментар кривичних закона СР Србије – САП Косова – САП Војводине*, Савремена администрација, Београд, 1981, стр. 755.

прими обећање поклона или друге користи закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услугу или да се уздржи од таквог деловања или кршењем других дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања или другог правног лица за које или у којем ради или другог лица.

Радња извршења се састоји из три алтернативно предвиђене делатности: захтевања, примања или обећања, а радња се предузима на два начина: непосредно или посредно. За овај облик дела прописана је казна затвора од једне до осам година (став 1).

Накнадно подмићивање постоји када лице у субјекту привредног пословања захтева или прими поклон или другу корист после закључивања уговора или постизања пословног договора или пружања услуга или уздржавања од таквог деловања или кршења других дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања или другог правног лица за које или у којем ради или другог лица. За овај облик дела предвиђена је казна затвора до три године (став 2).

Вредност приманог или захтеваног поклона односно друге користи, по правилу, није од значаја за постојање кривичног дела.

Сличности и разлике

У настојању да искоментаришемо сличности и разлике ова два кривична дела, сачинили смо визуелни табеларни приказ (Табела бр. 1);

Табела 1: Сличности и разлике кривичних дела примања мита и примања мита у обављању привредне делатности

367	Службена дужност	Поклон или друга корист	Захтевање, примање и обећање	Основни; Право пасивно подмићивање	2-12 г.	Одузимање примљеног поклона и имовинске користи
				Основни; Неправо пасивно подмићивање	2-8 г.	
				Тежи; Ако је у вези са откривањ. крив. дела, покретањем или вођењем крив. поступ. или извршењ. крив. санкције	3-15 г.	
				Накнадно подмићивање	3м.-3 г.	
.230	Привредна делатност	Поклон или друга корист	Захтевање, примање и обећање	Пасивно подмићивање	1-8 г.	Одузимање примљеног поклона и имовинске користи
				Накнадно подмићивање	до 3. г	

У табели 1 запажамо да код кривичног дела примања мита и кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности нема разлике у објекту напада, радњи извршења и предвиђеној мери безбедности.

Разлика постоји у томе што кривично дело примања мита спада у групу кривичних дела против службене дужности, а кривично дело примања мита у

обављању привредне делатности у групу кривичног дела против привреде. Поред овога, разликују се у облицима испољавања и прописаној казни.

Кривично дело примања мита има четири облика испољавања, док кривично дело примања мита у привредној делатности има два облика. И код једног, и код другог кривичног дела, као облик испољавања појављује се накнадно подмићивање. Даље, у табели уочавамо да кривично дело примања мита има и свој тежи облик испољавања, док то није случај и код кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности, што нас наводи на закључак да ако неко у вези кривичног дела које је извршено приликом обављања привредне делатности прима или захтева поклон у вези откривања тог дела, вођења кривичног поступка у вези са тим делом или извршењем кривичне санкције за то дело, мораће да буде процесуиран за кривично дело примања мита, без обзира што је кривично дело извршено у вези са обављањем привредне делатности. Основни облик кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности обухвата оба основна облика кривичног дела примања мита, јер из самог законског текста видимо да се оно може извршити чињењем и нечињењем (уздржавањем), под шта се може подвести право и неправо пасивно подмићивање.

Када је у питању упоредни преглед предвиђених казни затвора, увиђамо да је увођење новог кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности довело до могућности блажег кажњавања оних који приме или захтевају мито у обављању привредне делатности. Наиме, из табеле можемо видети да је и код подмићивања и накнадног подмићивања прописана блажа казна код кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности. Ако јединствено посматрамо право и неправо пасивно подмићивање, код основних облика кривичног дела примања мита уочавамо да је предвиђени распон казне затвора од две до дванаест година, док је код кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности од једне до осам година. Дакле, код кривичног дела примања мита прописан је и већи законски минимум казне (две године, у односу на једну годину) и већи законски максимум казне (12 година, у односу на 8 година). На овај начин створена је поприлична несразмера у прописаној казни затвора код основних облика подмићивања ова два кривична дела. Такође, када су у питању и облици испољавања дела у виду накнадног подмићивања, запажамо да је код оба кривична дела прописан исти законски максимум од три године, али да је код кривичног дела примања мита одређен и законски минимум од три месеца, док то није случај код кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности, што такође, указује на могућност изрицања блаже казне ономе ко учини ово дело у обављању привредне делатности.

Поставља се питање, у чему је разлика код узимања или захтевања мита у привредној или некој другој делатности и зашто би се блаже кажњавало када

се дело изврши у обављању привредне делатности? Ово може да нас наведе и на закључак да неко „прави погоднији коруптивни терен“ у привредној, у односу на друге делатности. То би било исто као када би код кривичног дела крађе у посебно кривично дело издвојили крађе које су извршене само у становима и за њих предвидели много блаже кажњавање у односу на крађе извршене у кућама, гаражама и сл.

3) ПОЈАМ, КАРАКТЕРИСТИКЕ, СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ДАВАЊЕ МИТА И ДАВАЊЕ МИТА У ОБАВЉАЊУ ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Кривично дело давање мита

Кривично дело давање мита (члан 368 КЗ) састоји се у чињењу, понуди или обећању службеном или другом лицу поклона или какве друге користи да службено лице у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју не би смело извршити или да не изврши службену радњу коју би морало извршити (став 1). Исто тако, ово дело се остварује и посредовањем при оваквом подмићивању службеног лица. У ствари, ово је први облик кривичног дела давања мита. Други облик овог кривичног дела остварује онај ко службеном или другом лицу учини, понуди или обећа поклон или какву другу корист да службено лице у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смело извршити, или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица (став 2). Одредбе ставова 1 и 2 примењују се и када је мито дато, понуђено или обећено страном службеном лицу (став 3). Учиница дела из ставова од 1 до 3 који је пријавио дело пре него што је сазнао да је оно откривено може се ослободити од казне (став 4). Одредбе ставова 1, 2, и 4 примењују се и када је мито дато, понуђено или обећано одговорном лицу у установи или другом субјекту који не обавља привредну делатност (став 5). Учиница дела давања мита може бити свако физичко лице. Осим тога, ово дело може извршити и одговорно лице у установи или другој организацији која не обавља привредну делатност. За кривичну одговорност учиниоца овог дела потребан је умишљај чија је садржина различита с обзиром на облике испољавања дела.

Прописана кривична санкција је казна затвора која је различита с обзиром на облике испољавања дела. Објект заштите је законито, ефикасно и квалитетно обављање службене дужности, а објект напада су: поклон или друга корист (имовинског или неимовинског карактера).

Ово кривично дело има три облика. То су: право активно подмићивање, неправо активно подмићивање и посредовање у подмићивању.

Право активно подмићивање је чињење, нуђење или обећање поклона или друге користи службеном, страном службеном, одговорном или другом лицу у установи или другом субјекту који не обавља привредну делатност, да службено лице у оквиру службеног овлашћења изврши службену радњу коју не би смело да изврши или да не изврши службену радњу коју би морало да изврши или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица. Овде се ради о подмићивању, давању мита ради извршења незаконите радње. Радња извршења се састоји из више алтернативно предвиђених делатности: чињења, нуђења, обећања и посредовања.¹⁰ За овај облик дела, прописана је казна затвора од шест месеци до пет година (став 1).

Неправо активно подмићивање је чињење, нуђење или обећање поклона или друге користи домаћем, страном службеном, одговорном или другом лицу у установи или другом субјекту који не обавља привредну делатност, да службено лице у оквиру службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју би морало да изврши или да не изврши службену радњу коју не би смело извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица. Ово је подмићивање на извршење законите радње. У свему осталом је ово дело слично претходном облику, за шта је предвиђена казна затвора до три године (став 2).

Посредовање у подмићивању је предузимање делатности којима се подстиче, доприноси или помаже другом лицу да учини, понуди или обећа поклон или другу корист домаћем, страном службеном, одговорном или другом лицу у установи или другом субјекту који не обавља привредну делатност да службено лице у границама свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши незакониту или закониту службену радњу. Овде се ради о подстрекавању и помагању као облицима саучесништва који су добили карактер самосталне радње извршења. Дакле, овде се не кажњава лице

---

¹⁰ Чињење је давање или предаја, непосредно или посредно, у државину другог лица поклона или друге користи. Из судске праксе: Када окривљени инспектору СУП-а уз позив на који се одазвао преда новчаницу од 50 ДЕМ говорећи: „Узми да нешто попијеш, ја те частим, немој да ми одузмеш пасош“, тиме је службеном лицу учинио поклон како би овај у оквиру свог службеног овлашћења извршио радњу коју не би смео да изврши (пресуда Округног суда у Београду Кж. 164/95). Нуђење је покушај давања поклона или друге користи, делатност физичког фактичког карактера из које се јасно манифестује воља да се поклон или друга корист предају. Обећање је јасно изражавање жеље да поклон следи, што се може учинити речима, симболима-знацима, гестовима, мимиком и сл. Из судске праксе: За постојање дела давања мита обећањем поклона нема утицаја да ли је службено лице прихватило обећање поклона и пристало да обавља тражене службене радње тако да није могућ покушај дела, јер је сваком делатношћу која објективно значи обећање поклона дело већ свршено (пресуда Округног суда у Београду Кж. 879/2003). Видети: Војислав Ђурђић, Драган Јовашевић, *op. cit.*, стр. 252.

које даје поклон или другу корист, већ лице (посредник) које то различитим делатностима подстиче, омогућава или олакшава. За овај облик дела прописана је, такође, казна затвора до три године (став 2).

Привилеговани облик дела, за који закон предвиђа могућност потпуног ослобођења од казне постоји ако је давалац поклона пријавио дело пре него што је сазнао да је оно откривено (став 4).¹¹

Уколико прималац поклона својим чињењем или нечињењем поводом обећаног или примљеног мита оствари обележје неког другог кривичног дела поставља се питање да ли ће давалац мита одговорати и за то кривично дело. Мада се такво кривично дело јавља као последица давања мита, као реализација циља која се жели постићи митом, преовлађује схватање да давалац мита одговара и за то дело и то у својству подстрекача или пак као извршилац посебног кривичног дела (на пример, омогућавање бекства лицу лишеном слободе и сл.).¹²

Кривично дело давање мита у обављању привредне делатности

Кривично дело давање мита у обављању привредне делатности (члан 231 КЗ) састоји се у понуди или обећању поклона или друге користи лицу да оно при обављању привредне делатности, закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услугу или се уздржи од таквог деловања или крши друге дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања за које или у којем ради или на штету или у корист другог правног или физичког лица или ко посредује при оваквом давању поклона или друге користи (став 1). Код овог кривичног дела, Законик прописује да се учинилац, ако пријави дело пре него што је сазнао да је оно откривено, може ослободити од казне (став 2). Дати поклон и имовинска корист ће се одузети (став 3). Учиниоца дела давања мита у обављању привредне делатности може бити свако физичко лице. За кривичну одговорност учиниоца овог дела потребан је умишљај чија је садржина различита с обзиром на облике испољавања дела. Прописана кривична санкција је казна затвора која је различита с обзиром на облике испољавања дела. Објект заштите је законито, ефикасно и квалитетно обављање привредне делатности, а објект напада су: поклон или друга корист имовинског или неимовинског карактера.

Ово кривично дело има два облика. То су: пасивно подмићивање и посредовање у подмићивању.

¹¹ Војислав Ђурђић, Драган Јовашевић, *Ibid.*, стр. 251.

¹² Никола Срзентић, Александар Стајић, Божидар Крабус, и др., *op. cit.*, стр. 761-762.

Пасивно подмићивање је чињење, нуђење или обећање поклона или друге користи лицу да оно при обављању привредне делатности, закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услугу или се уздржи од таквог деловања или крши друге дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања за које или у којем ради или на штету или у корист другог правног или физичког лица. Радња извршења се састоји из више алтернативно предвиђене делатности: чињења, нуђења, обећања и посредовања. За овај облик дела прописана је казна затвора од три месеца до три година (став 1).

Посредовање у подмићивању је предузимање делатности којима се подстиче, доприноси или помаже другом лицу да учини, понуди или обећа поклон или другу корист лицу да оно закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услугу или се уздржи од таквог деловања или крши друге дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања за које или у којем ради или на штету или у корист другог правног или физичког лица. Овде се ради о подстрекавању и помагању као облицима саучесништва који су добили карактер самосталне радње извршења. Овде се не кажњава лице које даје поклон или другу корист, већ лице (посредник) које то различитим делатностима подстиче, омогућава или олакшава. За овај облик дела предвиђена је, такође, казна затвора од три месеца до три године (став 1).

Привилеговани облик дела, за који закон предвиђа могућност потпуно ослобођења од казне, постоји ако је давалац поклона пријавио дело пре него што је сазнао да је оно откривено (став 2).¹³ Уколико прималац поклона својим чињењем или нечињењем поводом обећаног или примљеног мита оствари обележје неког другог кривичног дела поставља се и овде питање да ли ће давалац мита одговорати и за то кривично дело. Мада се такво кривично дело јавља као последица давања мита у обављању привредне делатности, као реализација циља која се жели постићи митом, мишљења смо да и код овог кривичног дела давалац мита треба да одговара и за то дело у својству подстрекача, или пак као извршилац посебног кривичног дела.

Сличности и разлике

У настојању да искоментаришемо сличности и разлике ова два кривична дела, сачинили смо визуелни табеларни приказ (Табела бр. 2);

---

¹³ Војислав Ђурђић, Драган Јовашевић, *op. cit.*, стр. 251.

Табела 2. Сличности и разлике кривичних дела давања мита и давања мита у обављању привредне делатности

Кривично дело	Објект заштите	Објект напада	Радња извршења	Облици испољавања	Прописана казна	Мера безбедности
Кривична дела против службене дужности; Давање мита из чл. 368 КЗ	Службена дужност	Поклон или друга корист	Чињење, нуђење, обећање и посредовање	Основни; Право пасивно подмићивање или посредовање у подмићивању	6 м.-5 г.	Одузимање датог поклона и имовинске користи
				Основни; Неправо пасивно подмићивање или посредовање у подмићивању	до 3 г.	
				Привилеговани облик	Може се ослободити од казне	
Кривична дела против привреде; Давање мита у обављању привредне делатности из чл. 231 КЗ	Привредна делатност	Поклон или друга корист	Чињење, нуђење, обећање и посредовање	Основни; Пасивно подмићивање или посредовање у подмићивању	3 м.-3 г	Одузимање датог поклона и имовинске користи
				Привилеговани облик	Може се ослободити од казне	
	Постоји разлика	Нема разлике	Нема разлике	Постоји разлика	Постоји разлика	Нема разлике

Табела 2 нам указује да код кривичног дела давања мита и кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности нема разлике у објекту напада, радњи извршења и прописаној мери безбедности.

Уочавамо разлике у томе што кривично дело давања мита спада у групу кривичних дела против службене дужности, а кривично дело давање мита у обављању привредне делатности у групу кривичног дела против привреде. Разлике се запажају и у облицима испољавања и у прописаној казни. Кривично дело давања мита има три облика испољавања, док кривично дело давања мита у обављању привредне делатности има два облика, с тим што основни облик кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности можемо посматрати и као право и као неправо пасивно подмићивање јер се

радња може извршити чињењем и не чињењем. Код оба кривична дела, у основним облицима испољавања, предвиђено је подмићивање и посредовање у подмићивању. Такође, оба кривична дела имају истоветан привилеговани облик који предвиђа могућност ослобађања од казне (ако давалац поклоне пријави дело пре него што је сазнао да је оно откривено). Упоређујући прописане казне за ова два кривична дела запажамо да је предвиђено блаже кажњавање учиниоца код кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности. Посматрајући табелу увиђамо да је код кривичног дела давања мита код једног облика дела предвиђена казна затвора до три године, док је код другог казна затвора од шест месеци до пет година. С друге стране, за основни облик кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности прописана је казна затвора од три месеца до три године. Кад упоредимо први основни облик кривичног дела давања мита (право пасивно подмићивање или посредовање) са основним обликом кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности, долазимо до закључка да је предвиђено строжије кажњавање за кривично дело давања мита у односу на кривично дело давања мита у обављању привредне делатности. То се огледа и у прописаном законском минимуму (шест месеци код кривичног дела давања мита) и у предвиђеном законском максимуму (пет година у односу на три године). Сасвим другачија ситуација је када упоредимо други основни облик (неправо пасивно подмићивање или посредовање) кривичног дела давања мита поново, са основним обликом кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности. У овом случају код кривичног дела давања мита прописана је казна затвора до три године, док је код кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности предвиђена казна затвора од три месеца до три године. Због прописивања законског минимума (од три месеца) код кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности, можемо извести закључак да је самим тим предвиђена могућност строжијег кажњавања за ово кривично дело у односу на упоређујући основни облик кривичног дела давања мита. Међутим, када имамо у виду да основни облик кривичног дела давања мита у обављању привредне делатности садржи у себи и право пасивно и неправно пасивно подмићивање, на крају се намеће закључак да је за кривично дело давања мита ипак предвиђено строжије кажњавање. Као и када су била у питању упоређивана кривична дела примања мита и примања мита у обављању привредне делатности и овде се поставља питање у чему је разлика код давања или посредовања у давању мита у привредној или некој другој делатности, и зашто би се блаже кажњавало када се дело изврши у обављању привредне делатности? Ово, такође, може поново да нас наведе на закључак да неко „прави погоднији коруптивни терен“ у привредној, у односу на друге делатности.

4) ИЗВОРИ

- Бошковић Мило, *Криминологија*, Нови Сад, Правни факултет, Нови Сад, 2007.
- Бјелајац Жељко, *Организовани криминал ВС Србија*, Правни факултет Универзитет Привредна академија, Нови Сад, 2008.
- Водинелић Владо, *Криминалистика*, Савремена администрација, Београд, 1984.
- Ђурђић Војислав, Јовашевић Драган, *Кривично право, Посебни део*, Номос, Београд, 2010.
- Кривични законик, (*“Сл. Гласник Р. Србије”*, бр.85/2005, 88/2005–испр., 107/2005–испр. и 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014), Београд.
- Петровић Андра, *Криминалистичка методика*, ВШУП, Београд, 1981.
- Срзентић Никола, Стајић Александар, Крабус Божидар, и др., *Коментар кривичних закона СР Србије – САП Косова – САП Војводине*, Савремена администрација, Београд, 1981.
- Закон о изменама и допунама Кривичног законика од 23.11.2016. године (*“Сл. Гласник Р. Србије”*, бр. 94/16), Београд.

5) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Када је реч о примању и давању мита свесни смо чињенице да тога, сем у политичком и приватном сектору, има и у свим привредним и ванпривредним делатности као што су: индустрија и грађевинарство, банке и друге финансијске организације, осигуравајуће институције, запошљавање, медији, спорт, здравство, школство, уметност, шоу-бизнис и слично. Са економског аспекта ова врста кривичних дела, било да се извршавају у привредној или некој другој делатности, и те како нагриза стубове економског система одређеног друштва. Кривична дела примања и давања мита у било којој делатности, с једне стране, су узрок многих поремећаја у економском систему јер се њима ремети развој производних снага и производних односа, тј. функционисање основних сегмената привредног система: производње, потрошње, расподеле и размене док, с друге стране, ова кривична дела последица су дубљих социјално-економских супротности и деловања одређених економских законитости у привредном систему једног друштва и на плану међународних економских односа, као што су: закон понуде и потражње, закон вредности, криза светског финансијског и монетарног система, закон конкуренције на домаћем и светском тржишту и сл. У Републици Србији, примање и давање мита показало је сву своју штетност слично као и у многим другим неразвијеним и средње развијеним земљама, чији су носиоци власти, под изговором брзих економских реформи и просперитета друштва, увукли сопствене земље у економски хаос који је

неминовно довео до кризе широких размера. Имајући у виду штетност примања и давања мита с правом се можемо запитати да ли је сада погодан моменат да се у Републици Србији ублажавају казне за примање и давање мита у обављању привредне у односу на неке друге делатности? Мишљења смо да ово није прави моменат, с обзиром да тренутно сви показатељи говоре о томе да је корупција још увек широко распрострањена и да је једна од главних препрека за интеграцију наше земље у ЕУ.